

25.74x36.9	1/2	12	ממוד	הבוקר	12/09/2018	65162555-5
בית מדרש לרבנים על שם שכת - 84920						

עמ' 12'13

מסורת חילונית יהדות כבילוי משפחתי

חגי תשרי חילונים מחפשים משמעות

2

"אירועים שנועדו לספק אלטרנטיבה לתוחה, קהילתית ונגישה". (1) חגיגת סוכות במניין המשפחתי המסורתי (2) תשליך אלטרנטיבי, הקפות שניות במועדון בארבי (4) יום הכיפורים בבי"ה

1

עוד הזון למועד

ארוחת ראש השנה קהילתית, סיורי סליחות חילוניים ותשליך הפרחת עפיפונים, נגינה ושירה על חוף הים והקפות שניות בהוסטל לבעלי צרכים מיוחדים או במועדון // בשנים האחרונות מתרחבות האפשרויות לקיים את מנהגי תשרי, באופן קצת אחר, אך כזה ששומר על זיקה להלכה // "כפייה דתית וחיוב מרתיעים את הציבור מלגשת אל מסורות וערכי רוח אשר ליוו את העם במשך דורות", אומר מנכ"ל קהילת יזמ"ה כרמית ספיר ויץ

4

השני בין הפעילויות השונות: פלורליזם. בבי"ה, התנועה ליהדות חברתית הפועלת לקידום זהות יהודית ותרבות עברית בקרב הציבור החילוני בישראל, מאמינים בחיבור של חגים ומועדים בלוח השנה היהודי לחיי הציבור החילוני. טקס, התאספות קהילתית ולמידה, יכולים להתקיים גם מחוץ לבית הכנסת, הם אומרים.

"אירועי הכיפורים שלנו נועדו לספק אלטרנטיבה פתוחה, קהילתית ונגישה לציין את המועד המיוחד הזה", אומר מנכ"ל בי"ה, ערן ברוך. "יום כיפור ישראלי" שלנו כולל התכנסות קהילתית עם לימוד, שירה ושיח כהיבטים שונים של החג כמו - סליחה חברתית, וידוי וחשבון נפש, תשובה ותיקון, ויחסים שבין אדם לחברו. המפגשים מועברים במספר מוקדים ברחבי הארץ בדירות או במרכזים ציבוריים, על ידי מנחי ומורי בי"ה, ועם מחזור יום הכיפורים שהופק על ידינו וכולל טקסטים מהמסורת וארון הספרים היהודי המתחדש. הלימוד של יום הכיפורים בבי"ה עוסק בחשבון נפש אישי, חברתי ולאומי. בנוסף אנו מקיימים התכנסויות קהילתיות גדולות יותר בישיבות החילוניות של בי"ה בתל אביב, בחיפה ובבאר שבע. ביום הכיפורים לא נקבע בחוק כי אין

ונשיא רשת הקהילות המעורבות "מיתרים". "עשינו סקר וראינו ש-70% מהם לא ביקרו אי פעם בבית הכנסת או עשו ארוחת חג. כן היו פעילויות חגים, אבל בלי סממנים דתיים. עם זאת, גילינו שיש רצון איכשהו להתחבר שוב ליהדות ובמיוחד סביב יום הכיפורים. ראינו שאם עושים את התפילה עם שיה, או אם מכינים מחזור מיוחד ומונגש למי שלא מכיר את סידורי התפילה המסורתיים, יש יותר ויותר אנשים שמעוניינים להצטרף לקהילה ולביחד. לקחנו על עצמנו משימה שלא לבחון כליות ולב, זה לא תפקידנו. לא בדקנו מי הבן אדם ומאיפה הוא בא ואיך הוא בא לבית הכנסת. ראינו שהחילוני הממוצע מתחבר ליהדות הזו יותר, פתאום אכפת לו מהחגים, והעסק הלך והתעצם. היום אנחנו מקיימים מאות מוקדים של תפילות משותפות לחילוניים ודתיים עם ארגון רבני צהר ואור תורה טעון, ויש לא מעט קהילות חילוניות שפונות אלינו ומבקשות שנעזור להם סביב החגים. אפשר לומר שעם ישראל חוזר לאט לאט למקורות, כל אחד בדרכו שלו".

כך, ברוח דומה למה שמתאר מלכיאוור, פועלות ברחבי הארץ קהילות שמציעות חגים בנוסח אחר, כשמילה אחת עוברת כחוט

(התנועה ליהדות חברתית). בגני הטבע בתל אביב יתקיים אירוע לימוד, נגינה, שירה וסדנאות לאורך כל החג, מכניסתו ועד תפילת נעילה, וכמובן, במסגרת "יום כיפור ישראלי" יתכנסו המשתתפים ללימוד משותף ברחבי הארץ - בכפר סבא, חיפה, ירושלים, נתניה ופרדס חנה. ובמועדון "בארבי" התל אביבי יתקיימו גם השנה הקפות שניות בשמחת תורה. אל אלה מצטרפים סיורי הסליחות המסורתיים שהפכו בשנים האחרונות לטרנד אלטרנטיבי, ובהם כאלה שמתקיימים בערים שונות ברחבי הארץ ולא רק בירושלים, וכאלה שמלווים בסדנאות מדיטציה.

דלת פתוחה

אלו דוגמאות ספורות, מיני רבות, לתהליך שפוקד אוכלוסיות הולכות וגדלות שלא מוכנות לוותר על החגים היהודיים, אבל מעדיפות לחגוג אותם בדרכן, בדרך פלורליסטית ושונה מהדרך המוכרת והמסורתית. דתיים, מסורתיים, חילוניים - כולם בפנים. "כשהתחלנו את מפעל החיבורים בין דתיים לחילוניים לפני 20 שנים, ראינו שיש ריחוק גדול של הציבור החילוני בארץ מכל סממן דתי", אומר הרב מיכאל מלכיאוור, השר לשעבר

ערב החג השני של ראש השנה ערכה הרבה נטלי לסטרגר מהמניין המשפחתי המסורתי בכפר ורדים, סעודת סימנים קהילתית עם הברכות, התבשילים, לימוד של שירים ומדרשים לחג. "בדרך כלל לכולם יש איפה להתארח בערב החג הראשון. בערב החג השני זה שונה, ולרוב מי שמתארח בסעודה של הקהילה הם המשפחות הגרעיניות של הקהילה", היא מסבירה.

את ה"תשליך" היא עורכת פעמיים: פעם בראש השנה ופעם נוספת בין ראש השנה ליום הכיפורים, בשיתוף נוע"ם וריירי ההוסטלים בכפר ורדים. "מארגנים שני אוטובוסים ונוסעים לאחד מחופי הים" היא מספרת. "באים נגנים ועורכים ניגון שירה ולימוד ומשליכים את מה שלא רוצים לקחת לשנה החדשה. הדגש הוא על התכנים, על המסורת ועל ההלכה, אבל הם מונגשים אחרת". ויש גם הקפות שניות בהוסטל של אנשים עם צרכים מיוחדים. הרציונל: יש מי שלא יבואו לבית הכנסת ויעדיפו את ההוסטל, כי ביהדות יש צדק חברתי וערכים ונוח להם יותר להתחבר שם.

כבאר שבע יערכו ערב פיוטים וסליחות במתחם הקטר בישיבה החילונית של בי"ה

ב

25.69x30.47	2/2	13 עמוד	מעריב - הבוקר	12/09/2018	65162556-6
בית מדרש לרבנים על שם שכת - 84920					

"אנחנו מציעים חיבור באופן שאינו דתי מצד אחד ואינו שטחי מצד אחר." ברוך צילום: יוסי כהן

רוב טקסי החיים שלי כבר מאחורי, אבל אני רוצה שאת תקברי אותי. מובן שיש גם אנשים שלא מבינים, חושבים שזו יהדות לא רצינית. אנשים כאלה המון פעמים מזדמנים לטקס שאני עורכת ביישוב או לחגיגה של חברים בבית הכנסת, ומגלים שבעצם יש כאן יהדות רצינית, מחוברת למורשת, מלאה במשמעות, פתוחה ומקבלת. והמון פעמים באים אלי בסוף התפילה או הטקס לספר שבהתחלה היו להם המון התנגדויות ועכשיו כשראו כמה מדובר הם מאוד התרגשו ומאוד תומכים. יש גם משפחות שהצטרפו כך לקהילה."

כשהרב ארי חסיד, העומד בראש המניין השוויוני במזכרת בתיה ומרנני בית המדרש ע"ש שכטר, נדרש לשאלה האם אפשר לפרק את היהדות מהאלמנטים הדתיים שבה, התשובה שלו הרמישמעית: "אני אדם דתי, ואיני מעוניין לפרק את היהדות מהאלמנטים הדתיים. עם זאת, יש אוכלוסייה גדולה שמעוניינת במורשת המשותפת של כולנו, ביהדות עם כל היופי שבה אך לא מטעמים דתיים. היהדות היא שילוב של תרבות, מורשת, מסורת, עממיות, ערכים, היסטוריה. היא איננה רק הלכה אלא תרבותיים שכולם מכנה משותף, ואפשר לחוות את היהדות הזו יחד. בעיניי, השאלה היא איך היהדות יכולה להיות רלוונטית לאנשים, מה הם מחפשים ולמה הם מתקרבים אליה. אלו אנשים שהם חלק מהעם שלנו לא פחות מאלה שמקיימים מצוות בשל מחויבותם להלכה. הם לא רוצים לוותר על התרבות היהודית גם אם ה'הלכה' או אפילו ה'מסורת' אינם הערכים שמנחים אותם. השאלה אינה האם יש יהדות ללא דת, אלא האם אנחנו חושבים שלא דתיים יכולים גם לקחת בעלות על היהדות שלהם. ובשבילי, התשובה היא הרמישמעית: כן."

הרבה דקה דרוקמן, מבית המדרש לרבנים ע"ש שכטר (בתמונה): "אני מגיעה מבית חילוני במקור, וזוכרת היטב את הפעם הראשונה שבה נכנסתי לבית כנסת. מצד אחד תחושת החום של הקהילה והחיבור למורשת, ומצד שני חוסר היכרות והבנה של הטקסים והניואנסים" צילום: לילך ברקו

בגלל עמדותיו או אורחות חייו, שהרלת פתוחה בפניו כפי שהיא פתוחה בפני כל אדם."

מבר מצווה ועד לווייה

קהילת יזמ"ה נוסדה ב-1997 מתוך כוונה ליצור קהילה ישראלית ברוח התנועה ליהדות מתקדמת השואפת לתיקון עולם וצדק חברתי, יוזמת שירותים חברתיים, חינוכיים, רוחניים ותרבותיים על בסיס ערכים יהודיים. באמצעות פעילות התוכן והקהילה, יזמ"ה מבקשת להציע דרך יהודית, מתקדמת ופולורליסטית שתעודד את הציבור הישראלי באזור לקחת יוזמה ולהגדיר את זהותו היהודית. מאז הקמתה, עם כ-20 משפחות ועד היום, כאשר היא מונה כ-1,000 משפחות המקבלות שירותים בתחומים שונים מדי שבוע - הקהילה מקדמת ומחזקת תוכניות של יהדות. בקהילת יזמ"ה, הישיבה בבית הכנסת היא משפחתית, ובכל התפילות, האירועים והטקסים משלבים מוזיקה ושריה. חגי תשרי בקהילת יזמ"ה נחגגים גם הם ברוח קהילתית, למשל בטקס העפת העפיפונים. בראשית חודש תשרי מתכנסת הקהילה בחוף הים התיכון לתשליך והזדככות. "חגי תשרי הנם הזדמנות הראשונה על פני השנה ליצירת מפגש רוחני משמעותי עם הלכי הרוח המוכרים במחשבת ישראל ובתרבות", אומר ניר ברקין, מנכ"ל יזמ"ה. "חודש אלול, עשרת ימי תשובה, סוכות ושמחת תורה מעניקים שלל הזדמנויות להנגשת ערכים כגון סליחות, מוזיקה מקודשת, התבוננות, השבון נפש והכנסת אורחים לציבור הכללי. הפרחת עפיפונים ובראשם משאלות והתחייבויות לשנה החדשה, היא נוהג קהילתי שמקרב ילדים, בני נוער ומבוגרים לרעיון התשובה. ניכר כי שהות ארוכה בבית הכנסת וקימה מוקדמת בבוקר לסליחות, אינה עומדת בקנה אחד עם העדפותיו של ציבור ישראלי חופשי יתר על כן - כפייה דתית וחייבת מרתיעים את הציבור מלגשת אל מסורות וערכי רוח אשר ליוו את העם במשך דורות. קהילת יזמ"ה, בדרך הזדמנות למפגש אינטימי עם עקרונות וחוויות שברך זו לא נס ליחן."

ויש כמובן התנגדויות העולות ויצות. "כשאנשים שומעים שאנחנו בית כנסת מסורתי או שוויוני, או כששומעים שאני רבה, יש תגובות שונות", מספרת דרומן. "חלק מהאנשים מתרגשים מהשינוי שחל בחברה הישראלית וביהדות, ומחזקים את ידינו. התגובה הכי מצחיקה שקיבלתי הייתה בחוג בני מצווה שבו דיברנו על טקסים, וסיפרתי שבטקסים שאני מובילה אני מקפידה להגיד כמה מילים שמחברות את הקהל למשמעות של חלקי הטקס - מה קורה בו ולמה. שאלו אותי אילו טקסים אני מובילה, וענית שאני עושה כמעט הכל, בר מצוות ובר מצוות, חתונות ואפילו עריכת לוויית ואזכרות. ואחת האמהות אמרה - 'אני רוצה שאת תערכי טקס עבורי.

הספרים היהודי, ומהווה נדבך משמעותי בזהות הישראלית של ימינו. מה שאנחנו מציעים מאפשר חיבור ליום באופן שאינו דתי מצד אחד ואינו שטחי מצד אחר, ומציעים מענה לצורך אמיתי בקרב הציבור החילוני שלא מסתפק בנסיעה על אופניים או צפייה בסרטים. הרבה דקה דרוקמן מבית המדרש לרבנים ע"ש שכטר בירושלים שמסמך לרבנות מסורתית גברים ונשים, חתומה על מדיניות למתפלל המתחיל התועה בדרכי בית הכנסת. "אני עצמי מגיעה מבית חילוני במקור, וזוכרת היטב את הפעם הראשונה שבה נכנסתי לבית כנסת. מצד אחד, תחושת החום של הקהילה והחיבור למורשת, ומצד שני חוסר היכרות והבנה של הטקסים, המילים, המנגינות והניואנסים, שטבעיים כל כך למי שגדל עם זה מהבית", אומרת דרוקמן. "בעבודה שלי כרבה אני משתדלת לחשוב על הקהל שמגיע לבית הכנסת, ולחשוב מה הם צריכים, מה יעזור להם להיכין, להרגיש חלק, להתחבר, לא להרגיש זרים, להרגיש יותר בבית. וזה נכון לכל האנשים, מכל הרקעים והזרמים. זה הקו שמנחה אותי בהנגשת התפילות והטקסים לקהל הרחב. ואלו השיקולים שהנחו אותי בזמן ניסוח הברושור."

על איזה רגישויות את מנסה לדלג, או להפך - עם אילו מהן את מנסה להתמודד? "הייתי בהרבה בתי כנסת שהרגישו שיש 'מצוות אנשים מלומדה'. הקהל בקיא, יודע מה קורה בתפילות ובטקסים ולא צריך להסביר לו. העניין שזה לא ככה בכל מקום, ולא בכל שלב. וכשמגיע משהו חדש מבחוץ, ולא מכיר את הניואנסים של הקהילה או של המקום, זה עלול ליצור תחושת זרות וניכור. כשבכית הכנסת שלי התפילה מונגשת תמיד, זו קריאה לכל מי שנכנס אלינו שהוא יכול להרגיש חלק, שהוא מוזמן, שסופרים אותו ומתחשבים בו. חז"ל למדו אותנו ש'לא בשמיים היא'; המסורת היהודית שייכת לכל אחד מאיתנו ואנחנו נקראים לקחת עליה אחריות וליטול בה חלק. חשוב לי שכל אדם שמגיע לבית הכנסת ירגיש שהוא מגיע הביתה, שהסידור שייך לו, שהמנהגים שייכים לו - שהוא לא צריך להתנצל או לחשוב פעמיים

לנסוע במכוניות, אולם ברחובות הערים כמעט לא נוסעות מכוניות. מרובר בקונצרט. האווירה של היום הקדוש נוכחת כמעט פיזית. ובכל זאת, רבים מאלו שאינם הולכים לבית הכנסת אינם יוצקים תוכן רוחני כלשהו - גם אם לא דתי - ליום הכיפורים; האופניים ממלאים את הרחובות, אתרי הורדות הסרטים עובדים שעות נוספות לפני החג ורבים מטיילים במרכז העיר להנאתם. אנחנו מציעים לקהל החילוני לציין את יום הכיפורים בדרך אחרת. קהל היעד הוא הציבור הישראלי, המבקש להתחבר לערכי החג מחוץ לבית הכנסת, ולכל מי שמבקש עיסוק וחיבור ערכי וקהילתי לחג זה. אנו מוצאים היענות גבוהה, בקרב הקהל הצעיר וגילי הביניים בכל הארץ. העיקרון הבסיסי ביותר של יום הכיפורים הוא 'יעיניתם את נפשותיכם', והשבון נפש יכול להיות שפעילות של כיה והנאה עשויה להחטיא פה את העניין? "פעילות בינ"ה ליום הכיפורים היא פעילות שעיקרה הוא לימוד והתחברות לערכים ולמהות של היום החשוב הזה בהקשרים השונים ברמה האישית, החברתית והלאומית. אנו מאמינים כי מעגל לימוד, שיח ושירה ביום זה מהווה חיבור משמעותי ועשיר בתוכן מארון